

İÇİNDEKİLER

- Grubun Birey Davranışına Etkisi
- Gruplarda Karar Alma ve Bu Süreçte Yaşanan Sorunlar
- Uyum ve Uyum Araştırmaları
- Uyum Davranışını Belirleyen Faktörler
- İtaat Olgusu ve Milgram'ın İtaat Deneyi

HEDEFLER

- Bu üniteyi çalıştıktan sonra;
- Grubun birey davranışına etkisini açıklayabilecek,
- Gruplarda karar alma olgusunu ve bu süreçte yaşanan sorunları anlayabilecek,
- Uyum olgusunu kavrayıp uyum araştırmalarını bilecek,
- İtaat olgusunu ve Milgram'ın itaat deneyini değerlendirebileceksiniz.

DAVRANIŞ BİLİMLERİ

Prof.Dr.Ömer Faruk İŞCAN

ÜNİTE

12

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan algı, davranış ve tutumlarını belirlerken ve sergilerken içinde bulunduğu sosyal ortamlar ve gruplardan fazlasıyla etkilenmektedir. Grup tarafından kabul edilme isteği taşıyan bireyler, bu istekten hareketle grubun uygun gördüğü davranışları sergilemek, uygun görmediği davranışlardan ise kaçınmak istemektedirler. Bir başka ifade ile gruplar, hem insan davranışını belirleyen hem de onun değişiminde etkili olan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gruplar bireyleri kendi uygun görecekları davranışları sergileme yönünde etkilemekte bireyler de sosyal kabul sağlama isteğinden dolayı bu etkiye daha açık olmaktadır.

Gruplar birey üzerindeki etkileme çabalarıyla bireyi gruba uyumlaştırmaya ve bireyin gruba itaat etmesini sağlamaya çalışmaktadır. Olgunun bu öneminden hareketle sosyal etkilerin ele alınacağı bu bölümde öncelikle grup etkisi kavramı açıklanacak ve bu bağlamda sosyal ket vurma ve sosyal hızlandırma, sosyal aylaklık, kimlik belirsizliği ve riske girme davranışı gibi başlıklar değerlendirilecektir. Daha sonra ise büyük ölçüde grup içerisinde karar verme sürecinde gündeme gelen grup kutuplaşması ve grup düşüncesi başlıkları ele alınacaktır. Üitenin son bölümünde ise uyum ve itaat olguları ile bunlara ilişkin yapılan çeşitli araştırmalara değinilecektir.

Gruplar sosyal yaşamın önemli gerçeklerindendir. Bir bütün olarak grupların bireyler üzerindeki etkilerini olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmek mümkün değildir. Başka bir anlatımla bu etkiler kimi zaman olumlu kimi zaman ise olumsuz olabilmektedir. İster olumlu ister olumsuz içerikte gerçekleşsin bireyin davranışlarını açıklamada grup olgusunun önemli bir başvuru kaynağı olduğu açıktır.

GRUBUN BİREY DAVRANIŞINA ETKİSİ

Başka birinin ya da bir grup insanın varlığı bireylerin tutum ve davranışlarını değiştirebilmektedir. *Sosyal etki, tutum ve davranışların diğerlerinin gerçek ya da örtülü varlığı ile etkilenmesi sürecini ifade etmektedir.* Bireyler sosyal kabul sağlamak için üyesi bulundukları grupların uygun göreceği davranışları sergileme eğilimindedirler. Grup etkisi olarak da ifade edilebilecek bu durum, bireyin her durumda kendi kişisel duygu, düşünce ve amaç gibi yönelimlerden hareket etmediğini, ait olduğu grupların olgulara ilişkin belirlediği uygun ya da uygun olmayan davranışların da bu noktada etkili olduğunu göstermektedir.

Örnek

- Bir elbiseyi çok beğenerek alan bir kişi, arkadaşlarının ya da aile fertlerinin elbiseyi beğenmemesi durumunda bir defa giyinerek bir kenara atabilmektedir.

Aynı şekilde birey grup içerisinde bir konu ele alınıp tartışıldığında, grubun genel fikrine zıt olarak sahip olduğu olumsuz bakış açısını dillendirmeden sessiz kalabilmektedir. Grubun birey davranışları üzerindeki etkilerinden bazılarını şu şekilde ifade edebiliriz: Sosyal hızlandırma ve sosyal ket vurma, sosyal aylaklık, kimlik belirsizliği ve riske girme.

Pek çok durumda birey grup içerisindeyken tek başına olduğundan farklı bir takım davranışlar sergilemektedir.

Sosyal Hızlandırma ve Sosyal Ket Vurma

Sosyal hızlandırma, içinde bulunulan grubun bireyin performansını artırmasını ifade etmektedir. Bu noktada diğerlerinin varlığının bireysel performansı nasıl artırabileceği sorusu gündeme gelmektedir ki bunun önemli bir açıklaması sinerji kavramı ile yapılmaktadır. *Sinerji, iki ya da daha fazla bileşen arasındaki bileşenlerin ayrı ayrı toplamaları ile elde edileceğinden daha farklı bir sonucun ortaya çıkmasına yol açan olumlu veya olumsuz etkileşimdir.* İfade edilen tanımdaki “farklı” kelimesinin altını çizmek gerekir. Çünkü bu kelime etkinin olumlu ya da olumsuz olabileceğini ortaya koymaktadır.

Örnek

- Yapılan bir araştırmada bisikletçilerin başkalarının kendilerini seyrettiklerini düşündüklerinde daha hızlı pedal çevirdiklerini ortaya koymuştur.
- Yine başka bir araştırma da öğrencilerin matematik sorularını diğer öğrencilerin eşliğinde, yalnızken yaptıklarına kıyasla, daha hızlı çözdüklerini bulmuştur.

Her iki örnekte de sosyal hızlandırma kavramının ifade ettiği gibi söz konusu görev diğerlerinin varlığı ile kolaylaşmakta ve de hızlandırılmaktadır.

Yukarıda bahsedilen örnekler başkasının varlığı durumunda bireylerin davranışlarını gözlemlese de başkalarının varlığının her durumda bir grup olgusu anlamına gelmediği açıktır. Bununla birlikte grup durumu sosyal hızlandırma etkisinin ortaya çıkması açısından daha da etkili bir olgu olmaktadır.

Sosyal hızlandırma kavramı başlangıçta bireylerin basit, içgüdüsel ya da iyi öğrenilmiş şeyleri diğerlerinin varlığı durumunda daha iyi yaptığını ifade etmekteydi. Daha sonra yapılan araştırmalar söz konusu iş ya da görevler zorlaştıkça, insanların diğerlerinin varlığı durumunda daha kötü bir performans ortaya koyduğunu göstermektedir. Bu durum ise *sosyal ket vurma* kavramı ile açıklanmaktadır.

Ket vurma fiili, bir olayın engellenmesi ya da tamamen durmasına neden olunması anlamına gelmektedir. *Dolayısıyla sosyal ket vurma kavramı, grup içinde olmanın bireyin performansını olumsuz etkilemesini anlatmaktadır.* Bu kavramla birlikte bakış açısı, bireylerin iyi yaptıkları şeyleri özellikle samimi ve yakın buldukları sosyal ortamlarda daha iyi yapabildikleri, ancak normalde kendilerine zor gelen birtakım şeyleri bir grup önünde ya da içerisinde yaparken daha da zorlandıkları şekline dönüşmüştür.

Sosyal hızlandırma ve ket vurmaya ilişkin değerlendirmeler, grup bireyleri arasında yarışmacı bir özelliğin olması durumunda sosyal hızlandırmanın, baskıcı ve kapalı gruplarda ise sosyal ket vurma'nın daha çok ortaya çıktığı şeklindedir.

Sosyal hızlandırma grubun bireyin performansını artırmasını ifade ederken sosyal ket vurma ise insanların diğerlerinin varlığı durumunda daha kötü bir performans ortaya koymasını anlatmaktadır.

Örnek

- Notunu kendinden daha iyi not alan arkadaşları ile kıyaslayarak, daha çok çalışması gerektiğine karar veren bir öğrenci sosyal hızlandırma yaşarken, başkalarının yanında kendini göstermenin ya da ön plana çıkmanın ayıp sayıldığı bir ortamda bulunan birey var olan yeteneklerini kullanmaktan çekinerek sosyal ket vurmaya maruz kalmaktadır.

Sosyal hızlandırma ve ket vurmaya ilişkin yaklaşımlar birtakım noktalara dikkat çekmektedir:

- Başkalarının yalnızca mevcut olduğunun bilinmesi bile bireyde içgüdüsel bir uyarılma meydana getirerek onun alışılmış davranışsal kalıpları sergilemede motive olmasını sağlamaktadır.
- Birlikte hareket etmeleri gereken ya da kendilerini izleyen bir grubun varlığı durumunda bireyler kendi istekleri ile gerçek performansları arasındaki farklılığa yoğunlaşmakta ve bu yoğunlaşma ya da bilinç de onların çabalarını artırmaktadır.
- Bireyler diğerlerinin gözünde en iyi ya da olumlu izlenimi bırakmak istemekte ve utandırıcı durumlarla karşılaşmaktan kaçınmaya çalışmaktadır.

Sosyal Aylaklık

Sosyal aylaklık, grup üyelerinden biri ya da birkaçının diğer grup üyelerinin katkılarına güvenerek zaman, çaba, düşünce ve benzeri kaynaklarını gruba katkı yapmak için yeterince kullanmamalarını ifade eden bir kavramdır. Bu ise grubun çabalarının sonucunda elde edilen başarıları olumsuz bir şekilde etkilemektedir.

Sosyal aylaklık bireylerin bir grubun parçası olduklarında, kendi başlarına olduklarına kıyasla, daha az çaba göstermelerini anlatmaktadır.

Etkin grup performansına ulaşmada önemli engellerden biri olarak kabul edilebilecek bu durum, negatif sinerjinin de somut bir görüntüsüdür. Zira negatif sinerjide matematiksel eşitlik $2+2=3$ şeklindedir. Bu ise birlikten her zaman kuvvet doğmadığını ortaya koymaktadır. Şayet grup sürecinin ortaya koyduğu zararlar sağladığı kazanımları geçerse, ortaya negatif sinerji durumu çıkmaktadır. Bu eğilimin bir örneği de bireylerin bir grup içerisindeyken tek başına olduklarında yaptıklarından daha az çaba sarf etmeleri ile ortaya çıkan sosyal aylaklıktır.

Gruplar üzerinde yapılan araştırmalar, grubun büyüklüğü arttıkça grup içerisindeki bireysel çabanın azaldığını göstermiştir. Halat çeken bir grup insan üzerinde yapılan bir araştırmada, işi birlikte yapan üç kişinin, ortalama bireysel oranın iki buçuk katı bir performans ortaya koyduğu bulunmuştur. Sosyal aylaklık olarak adlandırılan bu duruma ilişkin çeşitli açıklamalar mevcuttur. Grup sürecindeki bu kayıp ya da zararlara yol açan sebeplerden bazıları şunlardır:

- **Çabada eşitlik algısı:** Birey bu durumda kendisine “Diğerleri katkıda bulunmuyorlar, ben niçin bulunayım?” sorusunu sormaktadır.
- **Sorumluluğun dağılmış olması:** Bu durumda da birey kendini kalabalık içerisinde gizleyebileceğini düşünerek, kimsenin kendini fark etmeyeceğine inanmaktadır.

- **Grup temelinde ödüllendirmeden kaynaklanan olumsuz etkiler:** Burada ise bireyin algısı “Herkes aynı ödülü elde edecekse, ben niçin daha fazla gayret sarf edeyim?” şeklindedir.
- **Koordinasyon sorunları:** Herkesin faaliyetleri olumlu bir sarmal içerisinde koordine edilemediğinde ortaya çıkan sonuç olumsuz olmaktadır.

Sosyal aylıklıkla ilişkili olarak yapılan araştırmalar birkaç önemli durumsal faktörün önemini vurgulamaktadır. Sosyal aylıklığın ortaya çıkmasının fazlasıyla olası olduğu bu durumları şu şekilde özetleyebiliriz:

- Birey grup içerisindeki görevin önemsiz, basit ya da sıkıcı olduğunu düşünmektedir.
- Grup üyeleri kendi bireysel çabalarının ayırt edilemeyeceğini değerlendirmektedir.
- Her bireyin yaptığı katkı temelde diğerlerinin katkısıyla aynıdır. Bir başka ifade ile tüm katkılar eşdeğer görülmektedir.
- Grup üyeleri diğer üyelerin aylıklık yaptıklarını düşünmektedir.

Kendine güven duygusu yüksek bireyci kişilerin sosyal aylıklık yapma eğilimlerinin grup yönelimli ya da toplulukçu bireylere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Dolayısıyla kişisel çıkarın temel motif olduğu ABD, İngiltere ve Avustralya gibi bireyci toplumlarda sosyal aylıklık, bireylerini grup amaçları ile motive edebilen doğu toplumlarına kıyasla, daha fazla ortaya çıkmaktadır. Bazı bilim adamları sosyal aylıklığın bireyin bakış açısı ile yukarıda ifade etmeye çalıştığımız gerekçelerle akılcı bir hareket olduğunu savunsalar da, olgunun grup açısından sakıncalı bir sonuç ortaya çıkardığı açıktır.

Kimlik belirsizliği, kaybolan öz farkındalık ve öz izleme sonucunda bireyin kendi davranışından kaynaklanan sorumluluk algılamasını azaltan bir durumu yansıtmaktadır.

Kimlik Belirsizliği

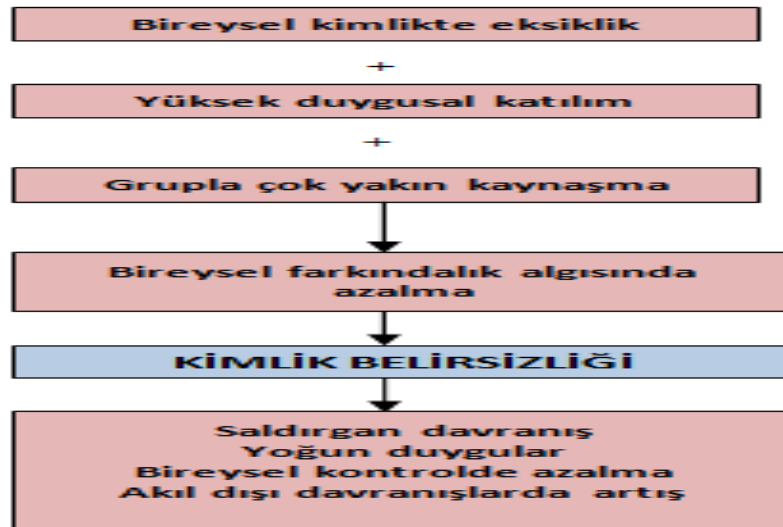
Sosyal hızlandırma, grubun bireyi ne şekilde canlandırıp harekete geçirdiğini ortaya koyarken, sosyal aylıklık, grubun bireysel sorumluluğu dağınık hale getirerek ne ölçüde azalttığını göstermektedir. Bu canlandırma ve dağınık hale getirme olguları bir arada normal, sosyal tutuklukları azaltmakla birlikte ortaya bir kimlik belirsizliği de çıkarmaktadır. **Kimlik belirsizliği**, bireyin öz farkındalığının ve öz-izlemesi -kendini denetlemesi-nin kaybolması durumudur. Sosyal bir süreç içerisinde ortaya çıkan kimlik belirsizliği yaşandığında, grup içerisindeki üyeler, kendi benliklerinin farkında olma özelliklerini yitirmekte ve bireysel davranıştan kaynaklanan sorumluluk algılamaları azalmaktadır.

Bireysellik kaybolduğunda bireyler ahlaki açıdan kınanabilecek ve kimi zaman da şiddet içerebilen akıl dışı birtakım davranışları topluluk psikolojisi ile gerçekleştirebilmektedirler. Grup içerisindeki diğer bireylerin duyguları ve ruh halleri, bireylerin duygu ve ruh halleri üzerinde aşırı bir etki ortaya çıkarabilmektedir. Bununla birlikte, kimlik belirsizliği her zaman olumsuz bir durumu yansıtmamaktadır. Bireyin normal ego kontrol mekanizmalarının çözülmesi, sosyal açıdan yararlı davranışları ve tehlikeli durumlarda kahramanca eylemleri gerçekleştirmesine de neden olabilmektedir.

Sosyal bilgi işleme teorisi, bireylerin yakın çevrelerinden aldıkları bilgiyi, olayları yorumlamada, uygun davranış ve tutumlar geliştirmede ve davranışlarına ilişkin beklentileri anlamada kullandıklarını belirtmektedir. Birey kimlik belirsizliği yaşadığında birtakım duygu ve deneyimler ortaya çıkmaktadır. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz:

- Kendi bireysel davranışlarını düzenleme ve denetlemede yetersizlik yaşamaktadır.
- Kışkırtıcı davranışlara yönelik normalde hissettiği engellemeleri daha az hissetmektedir.
- Duygusal durumlara ve çevresel işaretlere karşı duyarlılıklar artmaktadır. Eylemlerin sosyal kabul edilebilirliğine yönelik kaygılarında azalma olmaktadır.

Kimlik belirsizliği süreci Şekil 12.1’de özetlenmektedir.

Şekil 1. Kimlik Belirsizliği Süreci
Kaynak: Huczynski, Buchanan: 2001.

Riske Girme

Risk kavramı, belli bir davranışı sergilemenin büyük kazançlar sağlama olasılığıyla birlikte büyük kayıpları da ortaya çıkarabilecek olması durumunda söz konusudur. Bir başka ifade ile riske giren ya da risk alan birey, büyük kazançlar sağlama amacıyla, büyük kayıpların ortaya çıkmasını da göze almaktadır.

Durumu grup süreçleri açısından değerlendirecek olursak, grup içerisinde birey, tek başına olduğu durumlara kıyasla daha fazla risk almaya eğilimli olabilmektedir.

Örnek

- Tek başına olduğunda bir havuzdaki trampleden atlamaktan çekinen bir birey, çevresinde diğer insanların var olması durumunda onlardan güç alarak bu davranışı sergileyebilmektedir.

Başkalarının varlığı birey davranışlarında daha fazla risk alma yönünde bir etki ortaya koyabilmektedir.

Bireyin grup içerisinde kendini daha rahat hissetmesi ile ortaya çıkan riske girme onun davranışlarına yansımakta ve grup süreçlerine de etki etmektedir. Bu durum, grubun amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırıp, grup başarısını artırabileceği gibi, grup başarısını olumsuz bir şekilde de etkileyebilir. Grup içerisinde bulunmaktan kaynaklanan rahatlık bazen bireyleri, tolere edilebilir seviyenin üzerinde riskli davranışa yönlendirebilmekte bu ise grubun performansını olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir. Grup kutuplaşması olarak da ifade edilen bu duruma daha sonra değinilecektir.

GRUPLARDA KARAR ALMA VE BU SÜREÇTE YAŞANAN SORUNLAR

Bütün gruplarda bir karar alma süreci söz konusudur. Esasında birtakım grupların oluşturulması kendi içinde karar alma mekanizmasını etkin ve verimli bir şekilde işletmek içindir. Bir işyerindeki komite ya da kurullar belli bir konuda karar alabilmek için düşünülmüş ve şekillendirilmiş gruplardır. Ancak pek çok durumda karar alma süreci bireysel bir süreç olarak değerlendirilmekte ve toplu süreçler bir noktada unutulmaktadır. Bu noktada önemli sorulardan birisi bir grup tarafından alınan herhangi bir kararın bireysel kararlardan daha iyi olup olmadığıdır. Bu konuda yapılan araştırmaların ulaştığı genel sonuçları şu şekilde ifade edebiliriz:

- Gruplarda düzeltme etkisi olduğundan, süreci bir arada değerlendirmek ve gerçekleştirmek, grupta herhangi birinin bu işi tek başına yapmasına kıyasla genelde daha iyi bir kararla sonuçlanmaktadır. Ancak grupta söz konusu olgu ile ilişkili bilgi, beceri ve yetenek açısından en donanımlı kişinin tek başına vereceği karar, grup kararından daha iyi olabilmektedir.
- Grup temelinde karar almanın önemli üstünlüğü sürece herkesi dâhil etmesidir. Ancak grup kararının önemli bir sıkıntısı daha fazla zaman almasıdır. Dolayısıyla zaman darlığı yoksa sorun karmaşık ve belirsiz ise ve kararın uygulanabilmesi için herkesin kabulü şartsa bu takdirde grup kararı bireysel karara kıyasla daha üstün olmaktadır.
- Grup kararları bireysel kararlara kıyasla daha doğru ve uygulanabilir çözümler üretmektedir.

Grup kararlarının bireysel kararlara üstünlükleri fazla olmakla birlikte grup kutuplaşması ve grup düşüncesi gibi olumsuz sonuçları da vardır.

Tüm bu noktalar değerlendirildiğinde grup kararının bireysel karara üstünlüklerinin fazla olduğu sonucuna varılabilir. Ancak bu sonucun geçerliliğinin bir takım sınırlılıkları olduğunu da ifade etmek gerekir. Grup süreçleri görece yavaş işlediğinden şayet hızlı hareket etme zorunluluğu varsa bu takdirde sıkıntı ortaya çıkmaktadır. İkinci olarak özellikle kaynaşmış (cohesive) grupların bozuk kararlar almaya eğilimli olduğunu gösteren bir takım kanıtlar mevcuttur. Gruplarda karar alma sürecini olumsuz etkileyen iki ayrı durumdan söz edilebilir: Grup kutuplaşması ve grup düşüncesi.

Grup Kutuplaşması

Karar almaya yönelik olarak grup faaliyetlerinde daha fazla risk alma yönünde eğilim gözlenmektedir. Daha önce bir grup içerisinde bulunmanın bireyi daha riskli davranışlara itebildiği belirtilmişti. İşte bu etki bu noktada karşılıklı bir etkileşim süreci haline dönüşmekte bir başka ifade ile kendilerini grup içerisinde daha rahat hissederek riskli davranışları göze alabilen bireyler, grubun riskli davranış eğilimini de artırmış olmaktadır.

Olguyla ilgili olarak yapılan araştırmalar, grup halinde karar alma durumlarında konuya ilişkin grup içerisinde yapılan tartışma ve değerlendirmelerden sonra daha riskli kararlar alınabildiğini ortaya koymaktadır. Dahası araştırmalar, grup içerisindeki bireylerin davranış ve tutumlarının grup tartışmalarından sonra daha aşırı hale geldiğini göstermektedir. Yani ele alınan ya da tartışılan konuya karşı olan bireyler sonraları daha şiddetli muhalif olurken, konunun lehinde olanlar ise ortaya çıkan karardan sonra daha fanatik birer destekçi haline gelmektedir. Grup içerisindeki bireylerin daha riskli karar

Grup kutuplaşması, grubun ele aldığı konunun lehinde ve aleyhinde olanların daha fanatik bir şekilde savlarını sürdürmelerini ifade eden bir olgudur.

almalarına ve iki zıt kutba kaymasına yol açabilecek bu durum grup kutuplaşması olarak adlandırılmaktadır.

Grup kutuplaşmasına getirilebilecek açıklamaları birkaç başlık halinde ifade etmek mümkündür:

- **Sorumluluğun dağılık olması:** Grup kararının sorumluluğunun herhangi bir bireye yüklenmesi fazla muhtemel olmadığından, yanlış bir durum ortaya çıkması halinde tek başına hiçbir birey kararın yükünü üstlenmek durumunda kalmayacaktır.
- **Riskin değerli görülmesi:** Risk almak, kültürel değerle ilintili olarak kimi zaman dinamik ve maceracı olmakla ilişkilendirilerek değerli görülmekte ve dolayısıyla daha riskli alternatifler, sosyal saygınlık ya da itibar göstergesi haline dönüşmektedir.
- **Aşinalık:** Riskli karar grup içerisinde değerlendirilip tartışıldıkça bireyler olguya alışkın hale gelmekte ve bu da durumu daha az riskli görerek kabul etme eğilimlerini artırmaktadır.
- **Başatlık ya da liderlik etkisi:** Şayet grup içerisinde risk alma eğiliminde olan üyeler, öncü ya da lider konumunda iseler, bu takdirde grubun riskli karar alma eğilimi de artmaktadır.

Grup kutuplaşması eğilimi, grup karar verme sürecini önemli ölçüde etkilemektedir. Daha ılımlı olarak değerlendirilebilecek bir eğilim, grup içi etkileşim sonucunda ortaya çıkan grup kutuplaşması etkisi ile daha radikal bir hal alabilmektedir. Bir başka deyişle grup kutuplaşması, grubun daha uç tutumlar benimsemesine neden olabilmektedir.

Grup Düşüncesi

Yüksek ölçüde dayanışma ve kaynaşma özelliğine sahip grupların önemli sorunlarından birisi olarak grup düşüncesi, grup içi baskılardan kaynaklanan ve mental verimlilikte, gerçeği değerlendirme yetisinde ve ahlaki yargılarda bozulma ya da kötüleşme eğilimidir. Grup düşüncesi durumunda grup karşılıklı rıza ve onay almaya fazlasıyla odaklandığı için farklı ve eleştirel düşüncelere tahammülsüz bir hale gelmektedir.

Belirli koşullar grup düşüncesinin ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktadır. Bunlardan birisi yüksek bağdaşımlık ya da kaynaşmadır. *Kaynaşmış grupların üyeleri kendilerini büyük ölçüde grupta özdeşleştirdiklerinden bu tür gruplarda dayanışma ya da birlik ve beraberlik son derece önemlidir.*

Grup düşüncesi, grup üyelerinin karşılıklı onay almaya odaklanarak eleştirel düşünceleri göz ardı ettiği bir durumu ifade etmektedir.

Grup düşüncesinin oluşmasında etkili olabilecek diğer önemli iki olgu ise alınacak kararın çok önemli olması ile zaman darlığıdır. Alacakları kararın grup üyelerine etkisinin büyük olacağını ve karar verme noktasında fazla zamanları olmadığını düşünen grup üyeleri, karar verme sürecinde telaşa kapılabilmektedirler. Bu durumlar, grup üyelerinin kararlarda uyuşmayı tercih etmesine ve eleştirel düşünceleri göz ardı etmesine yol açmaktadır. Grup düşüncesi tehlikesi ile karşı karşıya olan gruplarda önemli birtakım belirtiler mevcuttur. Bu belirtiler Tablo 12.1.'de özetlenmektedir.

Tablo 1.Grup Düşüncesinin Belirtileri

Sağlamlık Yanılsaması	Grup üyeleri grubun zarar görmeyeceğine inanmıştır ve bu konuda aşırı iyimserdir.
Toplu Rasyonelleştirme	Kabul gören düşünceye aykırı kanıt ya da önerilere bakmaksızın grup kendi kararını haklı gösteren açıklamalar uydurmaktadır.
Ahlaki Üstünlük İnancı	Grup, kararının ahlâkî açıdan doğru olduğuna dair paylaşılan inanca sahiptir.
Diğerlerini Kalıplara Sokma	Karşıt görüşteki birey ya da gruplar zavallı, akılsız, kötü gibi sıfatlarla nitelenmekte ve bu kaynaklardan gelen bilgiler kendiliğinden ilgisiz ya da önemsiz olarak görülmektedir.
Muhalifler Üzerinde Baskı Kurma	Sosyal kontrol araçları ile uyuma yönelik güçlü istek ve uygulama, ifade özgürlüğü görüntüsü altında açıklanan muhalif görüşlerin göz ardı edilmesine yol açmaktadır.
Oto sansür	Grup üyeleri katkı ve düşüncelerini, şüpheleri gizleyecek ve grup kaynaşmasını koruyacak ölçüde sansürlemektedir.
Fikir Birliği Yanılsaması	Grup içerisinde kararlarda görünen oybirliğinin gerçek oybirliği anlamına geldiği şeklinde bir yanlış algılama mevcuttur.
Zihin Bekçilerinin Ortaya Çıkması	Grubu olumsuz yorumlardan korumak amacıyla bilgi akışını filtreleyen birtakım zihin bekçileri ortaya çıkar. Karşıtlığı dışlamak ve kararı desteklemede meşrulaştırma aracı olarak toplu sorumluluk anlayışı öne çıkarılır.

Kaynak: Martin ve Fellenz, 2010

UYUM VE UYUM ARAŞTIRMALARI

Birey, grup tarafından kabul görme isteğine sahiptir ve grup tarafından cezalandırılmaktan da çekinmektedir. Bu ise uyum davranışını ortaya çıkarmaktadır.

Bireyin gruba uyumlu olması, düşünce yapısını ve davranışlarını grubun geçerli saydığı norm ve modellere uyacak şekilde düzenlemesi anlamına gelmektedir. Birey grubun üyesi olarak grup tarafından kabul edilme isteğine sahiptir. Bireyin bu yöndeki isteği, onun grup normlarına uyma noktasında hassas olması sonucunu doğurabilmektedir.

Birey bir taraftan grup üyeleriyle dayanışma isteğinde ve güven arayışı içerisinde iken, diğer yandan da grup uyumunu bozarsa grup tarafından cezalandırılacağı korkusunu taşımaktadır. Konuya ilişkin yapılan araştırmalar grupların uyum sağlamak amacıyla bireyler üzerinde önemli ölçüde baskı kurduğunu ve onları düşünce ve davranışlarını değiştirmeye zorladığını ortaya koymaktadır.

Uyum olgusu, bireysel tutumun ne olduğuna bakmaksızın grubun normlarına, ilkelerine ve kararlarına uygun düşünce yapısı ve davranışlar geliştirmeyi gerektirmektedir. Sosyal etki sonucu ortaya çıkan uyum, insanların bir aradayken benzer davranışlar sergilemesinin de en önemli açıklamalarından birini oluşturmaktadır.

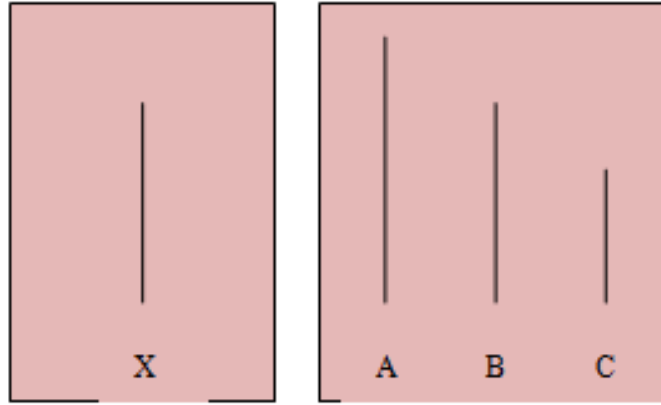
Grubun bireyin uyumunu sağlamak amacıyla ne tür mekanizmalar kullandığına ya da uyumun nasıl ortaya çıktığına ilişkin pek çok araştırma mevcuttur. Bu araştırmaların en çok bilinenleri Solomon Asch'in uyum deneyi ile Şerif'in oto kinetik etki araştırmasıdır.

Solomon Asch'in Araştırmaları

Grubun uyuma yönelik yaptığı baskının bireylerin yargılamalarına ve tutumlarına etkisini gösteren önemli araştırmalardan birisi Solomon Asch tarafından yapılmıştır. Deneyde yedi ya da sekiz kişiden oluşan grup üyelerine, biri tek bir çizgi diğeri ise değişik uzunluklarda üç çizgiye sahip iki kart gösterilmekte ve onlardan tek çizginin diğer üç çizgiden hangisine ait olduğunu sırayla, teker teker ve yüksek sesle söylemeleri istenmektedir.

Esasında Şekil 12.2.'de gösterildiği gibi üç çizgili karttaki çizgilerden birisi, tek çizgili karttaki çizgi ile birebir aynıdır ve bu durum oldukça açıktır. Normal şartlar altında denekler doğru çizgiyi belirlemede % 1'den daha az hata yapmaktadır. Solomon Asch bir aşama ileriye giderek grup içerisindeki üyelerin yanlış cevaplar vererek oluşturduğu baskının bireyin cevabını değiştirip değiştirmeyeceğini araştırmıştır. Bu nedenle Asch, deney grubundaki kişileri biri hariç kendi yardımcılarından seçmiş ancak durumun böyle olduğu grup içerisindeki tek asıl

deneğe söylenmemiştir. Asch, yardımcılarının vereceği cevapları önceden belirlemiş ve cevabın sırayla ve yüksek sesle ifade edilmesi istendiğinden, öncelikle yardımcıları önceden belirlenen cevapları söylerken en son cevap asıl denekten alınmıştır.

Şekil 2. Asch'in Deneyinde Kullanılan Kartlar

Deneyin sonraki aşamalarında, grup içerisindeki deneğin kim olduklarını bilmedikleri araştırma yardımcıları kasıtlı olarak yanlış cevaplar vermeye başlamışlardır. Şekil 12.2.'den hareketle birinci karttaki X çizgisine eşit çizginin C olduğu cevabını bütün yardımcıları ilan ettikten sonra en son gerçek denekten cevap istenmiştir. Denek doğru cevabın B olduğunu bilmekle birlikte, kendinden önceki herkes gibi C demiştir. Burada cevabı aranan soru böyle bir durumla baş başa olan bireyin, doğru olduğuna inandığı cevabı mı yoksa grubun yaygın kanısına uygun cevabı mı vereceğidir. Yapılan deneylerde deneklerin %35'i grubun cevabına uygun olan cevabı vermiştir. Araştırmanın daha da ilginç tarafı, gruba uyum gösteren bireylere grup yargısının yanlış olduğunu fark edip fark etmedikleri sorulduğunda, bu kişilerin tümü yanlışlığı fark ettiklerini ifade etmişlerdir.

Bu araştırma, bireyleri gruba uyum yönünde etkileyen grup normları olduğunu göstermektedir. Bir başka ifade ile bireyler grup üyelerinden biri olarak görünmek istemekte veya görünümde diğerlerinden farklı konumda olmaktan rahatsızlık duymaktadırlar.

Muzaffer Şerif'in Üç Aşamalı Deneyi

Karanlık bir odada küçük bir ışık noktasına sürekli bakan bireyler, ışık noktasının hareket ettiğini zanneder. Algıdaki bu hareketlilik içeren yanılsamaya "oto kinetik etkisi" denir. Şerif, araştırmasında bu algı yanılsamasını kullanmış ve

Solomon Asch'in araştırmaları bireylerin gruba uyum sağlamak amacıyla yanlış olduğunu bildikleri bir görüşü bile benimseyebildiğini ortaya koymaktadır.

birbirlerini tanımayan bir grup deneği karanlık bir odada tutarak ışığın ne kadar hareket ettiğini belirtmelerini istemiştir.

Deneyin birinci aşamasında üç kişiden oluşan bir grup denek teker teker odaya alınmış, kendilerine ışık noktası gösterilerek ışığın ne kadar mesafe kat ettiğini tahmin etmeleri istenmiştir. Deney birkaç gün tekrarlanmış, her birey değişik tahminler yürütmüş ve deney tekrarlandığında bireylerin bir mesafede karar kıldığı ve hep karar kıldığı mesafeye yakın tahminler yaptığı gözlenmiştir. Ayrıca deneklerin yaptığı tahminler arasında önemli farklılıklar olduğu saptanmıştır. Bazı bireyler çok küçük bir hareketlilik dile getirirken, diğerleri daha büyük mesafe tahminleri yapmıştır.

Deneyin ikinci aşamasında ise bireyler grup halinde içeriye alınmış ve birbirlerinin yaptıkları tahminleri de duymaya başlamışlardır. Bu noktada birbirlerinin yaptığı değerlendirmeleri duyduklarında bireylerin davranışlarının değiştiği gözlenmiştir. Şöyle ki başlangıçta birinci aşamadaki ile aynı tahminleri yapan bireyler, tekrar sayısı arttıkça, kendilerinden önce tahmin yapan bireylerin yaptıkları tahminlere yakın tahminler yapmaya başlamış ve bir noktadan sonra da herkesin tahmini aynı olmaya başlamıştır.

Bir başka ifade ile birinci aşamada deney tekrarlandıkça kendi bireysel standartlarını oluşturan bireyler, bu aşamada da deney tekrarlandıkça bir grup olarak bir standart geliştirmiş ve herkes birinci aşamada geliştirdiği standarttan vazgeçerek grup standardına uygun hareket etmiştir. **Bir grup olarak bireyler, gerçekte var olmayan bir hareketlilik noktasında bir standart geliştirmiş ve bunu bütün üyeler benimsemiştir.**

Muzaffer Şerif'in araştırması bireylerin herhangi bir duruma ilişkin olarak grupla kendi düşünceleri arasında bir çelişki algıladıklarında düşünce ve davranışlarını gruba uygun şekle soktuklarını göstermiştir.

Üçüncü aşamada ise aynı kişiler tekrar karanlık odaya birinci aşamada olduğu gibi teker teker alınmış ve yine ışığın ne kadar hareket ettiğine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu aşamada da bireyler birinci aşamada geliştirdikleri standardı değil, ikinci aşamada grup halinde geliştirdikleri standardı benimseyerek tahminlerini bu doğrultuda yapmışlardır.

Bu çalışma da uyma davranışının içeriğine uygun bir şekilde bireylerin grupla kendi aralarında uyuşmazlık algıladıklarında çoğu kez düşünce ve davranışlarını gruba uygun olacak şekilde değiştirdiklerini ortaya koymaktadır. Bireylerin hem deneyin ikinci aşamasında bireysel standartlarından vazgeçerek bir grup standardı geliştirmeleri hem de üçüncü aşamada tek başlarına olduklarında da grup standardına uygun hareket etmeleri uyma davranışı gösterdikleri anlamına gelmektedir.

UYUM DAVRANIŞINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER

Sosyal etki sonucu ortaya çıkan gruba uyum, kişilerin “benzerliği”nin ardındaki açıklamalardan biridir ve sosyal davranış düzenliliğinin önemli bir sağlayıcısıdır. Sosyal bir varlık olarak insanların hem kendi davranışlarını belirlemelerine hem de başkalarının davranışlarını tahmin etmelerine yardımcı olan uyum davranışını etkileyen bir dizi faktör mevcuttur. Bu faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz: Bireysel özellikler, grubun özellikleri ve ortamın özellikleri.

Bireysel Özellikler

Birey açısından grup üyeliğinin ne ölçüde önemli olduğu ve kendini grup amaçlarıyla özdeşleştirme derecesi, uyum davranışını belirleyen önemli olgulardır.

Grubun bireyin maddi ve sosyal ihtiyaçlarını ne ölçüde giderdiği ve diğer grup üyelerinin niyetlerine ilişkin bireysel algılamalar da uyum davranışını belirleyen bireye ilişkin ölçütlerdir. Kişilik özellikleri bakımından bir değerlendirme yapıldığında ise özellikle kendine güveni yeterli olmayan ve kendini bir grup içindeyken tek başına olduğundan daha rahat hisseden, grubu çekici bulan, bağlanma ihtiyacı yüksek bireylerin uyum davranışı göstermeleri daha fazla olasıdır.

Bireyci olanlar ise kendi fikirlerini daha fazla önemserler ve gruba uyma zorunluluğu hissetmezler. Bu nedenle birey olma gereksinimi yüksek ya da bireyselliğini korumayı ve kendine has olmayı önemseyen bireylerin uyum davranışı göstermesi olasılığı daha düşüktür.

Grubun Özellikleri

Her grubun bireyi aynı ölçüde uyum davranışına zorlayabileceği söylenemez.

Bu noktada grup büyüklüğü, grubun kompozisyonu (bileşimi), etkileşim sıklığı, grup liderinin kişilik özellikleri ve grubun üyesi olma yolunda verilen mücadele gibi faktörler, uyum davranışını etkileyen önemli faktörler olmaktadır. Bu bağlamda küçük ve orta büyüklükteki gruplarda, birbirine benzer fazla sayıda özelliği ve ihtiyacı olan bireyleri bir araya getiren gruplarda, etkileşim sıklığı yüksek gruplarda, liderin kişilik özelliklerinin bireyleri fazlasıyla etkilediği gruplarda ve gruba üye olmak için bireyin fazlasıyla güç sarf ettiği ya da mücadele ettiği gruplarda uyum davranışı görülmesi olasılığı daha yüksektir.

Grup üyeleri arasında sözbirliğinin olup olmayışı da uyum davranışını etkileyen önemli bir grup özelliğidir. Böyle bir sözbirliğinin olması durumunda uyum davranışı daha baskın görülen bir davranış olmaktadır. Sözbirliğini bozan bir tek üyenin olması durumunda bile uyum davranışı bundan olumsuz

Kendine güveni düşük ve bağlanma ihtiyacı yüksek bireyler uyum davranışı göstermede daha fazla isteklidirler.

Birbirine fazlasıyla benzer özellik ve ihtiyaca sahip gruplarda uyum davranışının ortaya çıkma olasılığı daha yüksektir.

etkilenmektedir. Örneğin grup özelliklerinin uyum davranışına etkisini gösteren ve daha önce de değindiğimiz Asch'in araştırmasında grubun yargısına uymayan bir üyenin bulunmasının, uyum davranışını %35'ten %8-9'lara düşürdüğü gözlenmiştir.

Gruba ait olarak uyum davranışını etkileyen olgulardan birisi de *azınlık etkisi* olarak tanımlanan durumdur. Sosyal etki genelde çoğunluğun azınlığı etkilemesi şeklinde gerçekleşmektedir. Ancak azınlık etkisi bunun tam tersini ifade eden bir durumdur. Örneğin tarih sürecinde pek çok bilimsel gerçek ve sosyal açıdan önemli reform ve yenilikler çoğunluk tarafından reddedilmiş, ancak bu gerçekleri ısrarla savunan az sayıdaki bilim adamı ve küçük insan topluluklarının çabasıyla bu gerçekler ve reformlar toplum tarafından daha sonra kabul edilmiştir. Azınlık etkisine ilişkin araştırmalar azınlığın tutarlı, açık fikirli ve gruptan sadece savunulan görüş açısından farklılık gösterdiği durumlarda, çoğunluğu etkileme olasılığının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Ortamin Özellikleri

Çevresel koşulların özellikleri de bireyin uyum davranışını belirleyen önemli faktörlerden birisidir. Bu noktada örneğin grubun algıladığı çevresel tehditler ve uyum davranışı ile elde edilebilecek ödüllerin fazlalığı uyum davranışını etkilemektedir. Tehditler ve çevresel ödüller arttıkça uyum davranışı da artmaktadır. Ayrıca bireysel olarak hareket etmenin riskli olduğu ya da çevresel belirsizliğin yüksek olduğu ortamlarda da bireyler gruba uyum göstermeye daha fazla eğilimlidirler.

Bireysel Etkinlik

- Uyuma ve itaat davranışı arasında ne gibi farklılıklar vardır? Uyuma ve itaat davranışlarının resmi ve gayri resmi gruplar bakımından farklılıklarını belirlemeye çalışınız.

İTAAT OLGUSU VE MİLGAM'IN İTAAT DENEYİ

Toplumsal düzenin sağlanması ve devam etmesi açısından gerekli bir davranış olarak değerlendirilen itaat, bir otorite tarafından gelen bir istekle bireyin bir düşünce, davranış ya da tutumu benimsemesidir. Kişinin bu isteğe itaat etmesinin sebepleri durumdan duruma değişebilmektedir. Örneğin bir hastanın doktorun dediklerine uygun hareket etmesinin ardındaki sebep hastanın doktoru o

alandan uzman olarak algılamasıdır. Ancak herhangi bir işyerindeki bir çalışanın yöneticilerin işe ilişkin olarak emirlerine itaat etmesinin ardındaki neden yöneticilerin bulunduğu pozisyonudur.

İtaatin toplumsal düzenin devamı açısından gerekli bir davranış olarak değerlendirilmesinin nedeni, itaat olmaması durumunda hem bireysel hem de sosyal açıdan pek çok olumsuz sonucun doğmasıdır. Yine de otoriteye kayıtsız şartsız itaat etmek de bazen istenmeyen birtakım sonuçların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Bu noktada Milgram'ın itaat deneyini itaatin etkilerini ortaya koyan önemli bir çalışma olarak ele almak gereklidir.

Stanley Milgram, bir deney serisi ile insanların otoriteye itaat etme seviyelerini incelemiştir. Bu araştırmada insanın tanımadığı birine zarar verme emri aldığı anda bu emre uyup uymayacağı ya da ne dereceye kadar uyacağı incelenmiştir. Araştırmaya farklı yaş, cinsiyet, ırk ve meslekten kişiler dâhil edilmiştir. Milgram, belirli sayıdaki psikyatrist, sosyal bilimci, akademisyen ve lisansüstü eğitim gören öğrenciye deneye ilişkin tahminlerini sormuş, büyük çoğunluk deneklerin bunu kabul etmeyeceğini, kabul edenlerin oranının da ancak %1 civarında olacağını tahmin etmiştir.

Milgram gazete ilanı ile bulduğu deneklerine cezanın öğrenme üzerindeki etkisine dair bir öğrenme deneyine katılacaklarını belirtmiş, kendi rollerinin de bir kelime listesini ezberlemeye çalışan öğrencilere nezaret etmek ve öğretmen olarak öğrencilerin başarısız oldukları durumlarda onlara elektrik şoku vererek cezalandırmak olduğunu söylemiştir. Başlangıçta verilen elektrik şokunun seviyesi düşük iken, öğrencinin yaptığı hatalar arttıkça deneklerden elektrik şokunu artırmaları istenmiştir. Deneye katılanlar verdikleri elektrik şokunun öğrenciler tarafından hissedildiğine inandırılırsa da esasında gerçekte herhangi bir elektrik şoku verilmemektedir. Milgram, deneylerde katılımcıların üçte ikisinin kendilerinden bir otorite figürü tarafından istendiği için elektrik şokunu “ölümcül” kabul edilen seviyeye kadar çıkarmaya razı olduğunu bulmuştur.

Bu kadar farklı ölçütlere göre seçilen bireylerin tümünün sadist olması mümkün olmadığına göre bireylerin otorite olarak algıladıkları araştırmacının isteğine uyarak bir başkasına zarar vermelerinin ardında yatan temel sebep otorite biçiminde ortaya çıkan sosyal etkiye itaat etme olgusudur. İtaat, sosyal bir varlık olan insanın yaşamının ilk yıllarından başlayan ve tüm yaşam boyu devam eden bir öğrenme sürecinin sonucudur.

Toplumsal düzenin sağlanmasının ve devamının son derece önemli sosyal prensipleri olduğu için her toplumsal yapı içerisinde bireylere otorite konumundaki kişilere itaat etmeleri öğretilir. Aile yaşantısında başlayan bu öğrenme sürecinde itaatkâr davranışlar ödüllendirilirken, aykırı davranışlar ise farklı biçimlerde

Milgram'ın itaat deneyi, bireylerin otorite olarak algıladıkları figürün isteği ile başkasına zarar vermeyi göze alabileceklerini göstermektedir.

cezalandırılır. Ayrıca birey, etrafında gözlemlediği aykırı davranışların karşılaştıkları olumsuz durumları gözlemleyerek benzer durumlar yaşamamak için itaat etme eğilimini artırır.

Özet

- Sosyal etki, tutum ve davranışların diğerlerinin gerçek ya da örtülü varlığı ile etkilenmesi sürecini ifade etmektedir. Grubun birey davranışları üzerindeki etkilerinden bazıları şunlardır: Sosyal hızlandırma, sosyal ket vurma, sosyal aylaklık, kimlik belirsizliği ve riske girme. Sosyal hızlandırma, grubun bireyin performansını artırmasını ifade eder. Sosyal ket vurma ise grup içinde olmanın bireyin performansını olumsuz etkilemesidir. Sosyal aylaklık, grup üyelerinden biri ya da bir kaçının diğer grup üyelerinin katkılarına güvenerek zaman, çaba ve benzeri kaynaklarını gruba katkı yapmak için yeterince kullanmamalarını ifade eder. Kimlik belirsizliği ise bireyin öz farkındalığının ve öz-izlemesinin (kendini denetlemesinin) kaybolması durumudur. Sosyal etki kapsamında ele alınacak diğer bir kavram da riske girme kavramıdır ve bu kavram bireyin grup içerisinde kendini daha rahat hissetmesi ile ortaya riske girme onun davranışlarına yansımakta ve grup süreçlerine de etki etmesi anlamına gelir.
- Bütün gruplarda bir karar alma süreci söz konusudur. Gruplarda karar alma sürecine olumsuz etkisi olan iki ayrı durumdan söz edilebilir: Grup kutuplaşması ve grup düşüncesi. Grup kutuplaşması, grup halinde karar alma durumlarında konuya ilişkin grup içerisinde yapılan tartışma ve değerlendirmelerden sonra daha riskli kararlar alınabildiğini ortaya koymaktadır. Dahası kavram, grup içerisindeki bireylerin davranış ve tutumlarının grup tartışmalarından sonra daha aşırı hale geldiğini ifade etmektedir.
- Bireyin grupla uyumlu olması, düşünce yapısını ve davranışlarını grubun geçerli saydığı norm ve modellere uyacak şekilde düzenlemesi anlamına gelmektedir. İnsanların hem kendi davranışlarını belirlemelerine hem de başkalarının davranışlarını tahmin etmelerine yardımcı olan uyum davranışını etkileyen faktörler ise, bireysel özellikler, grubun özellikleri ve ortamın özellikleridir.
- İtaat, bir otorite tarafından gelen bir istekle bireyin bir düşünce, davranış ya da tutumu benimsemesidir. Kişinin bu isteğe itaat etmesinin sebepleri durumdan duruma değişebilmektedir. İtaatin toplumsal düzenin devamı açısından gerekli bir davranış olarak değerlendirilmesinin nedeni, itaat olmaması durumunda hem bireysel hem de sosyal açıdan pek çok olumsuz sonucun doğmasıdır.

Ödev

- İnsanların kişilik yapıları ile itaat durumları arasındaki ilişkiyi 200 kelimeyi aşmayacak şekilde karşılaştırmalı olarak yazınız.
- Hazırladığınız ödevi sistemde ilgili ünite başlığı altında yer alan “ödev” bölümüne yükleyebilirsiniz.

Değerlendirme sorularını sistemde ilgili ünite başlığı altında yer alan “bölüm sonu testi” bölümünde etkileşimli olarak cevaplayabilirsiniz.

DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Grup içinde olmanın bireyin performansını olumsuz etkilemesi aşağıdaki kavramlardan hangisi ile kavramsallaştırılmaktadır?
 - a) Sosyal ket vurma
 - b) Sosyal hızlandırma
 - c) Sosyal aylaklık
 - d) Grup düşüncesi
 - e) Sinerji
2. Aşağıdakilerden hangisi kimlik belirsizliği durumundaki birey açısından söz konusu olan duygu ve deneyimlerden değildir?
 - a) Kendi bireysel davranışlarını düzenleme ve denetlemede yetersizlik yaşamaktadır.
 - b) Bencil ve bireyci hareket etme eğilimindedir.
 - c) Kışkırtıcı davranışlara yönelik engellemeleri normaldekinden daha az hissetmektedir.
 - d) Duygusal durumlara ve çevresel işaretlere karşı duyarlılıklar artmaktadır.
 - e) Eylemlerin sosyal kabul edilebilirliğine yönelik kaygılarında azalma olmaktadır.
3. Grup halinde karar alma durumlarında konuya ilişkin grup içerisinde yapılan tartışma ve değerlendirmelerden sonra daha riskli kararlar alınabildiğini ortaya koyan kavram hangisidir?
 - a) Sosyal hızlandırma
 - b) Sosyal ket vurma
 - c) Grup düşüncesi
 - d) Sinerji
 - e) Grup kutuplaşması
4. Aşağıdaki araştırmacılarından hangisi grup içerisindeki üyelerin yanlış cevaplar vererek oluşturduğu baskının bireyin cevabına etkisini araştırmıştır?
 - a) Asch
 - b) Milgram
 - c) Şerif
 - d) Taylor
 - e) Mayo

5. Aşağıdakilerden hangisi azınlığın çoğunluk üzerindeki artırıcı özelliklerden biri değildir?
- a) Tutarlılık,
 - b) Açık fikirlilik
 - c) Gruptan sadece savunulan görüş açısından farklılık gösterme
 - d) Gruba açık muhalefet etme
 - e) Belirli konu dışında grupla pek çok konuda hemfikirlik
6. İki ya da daha fazla bileşen arasındaki, bileşenlerin ayrı ayrı toplamaları ile elde edileceğinden daha farklı bir sonucun ortaya çıkmasına yol açan olumlu veya olumsuz etkileşim hangi kavramla ifade edilmektedir?
- a) Sosyal ket vurma
 - b) Sosyal hızlandırma
 - c) Sosyal aylaklık
 - d) Grup düşüncesi
 - e) Sinerji
7. Grup üyelerinden biri ya da bir kaçının diğer grup üyelerinin katkılarına güvenerek zaman, çaba, düşünce ve benzeri kaynaklarını gruba katkı yapmak için yeterince kullanmamalarını ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?
- a) Sosyal ket vurma
 - b) Sosyal hızlandırma
 - c) Sosyal aylaklık
 - d) Grup düşüncesi
 - e) Sinerji
8. Grup içi baskılardan kaynaklanan ve mental verimlilikte, gerçeği değerlendirme yetisinde ve ahlaki yargılarda bozulma ya da kötüleşme eğilimi aşağıdakilerden hangisidir?
- a) Sosyal ket vurma
 - b) Sosyal hızlandırma
 - c) Sosyal aylaklık
 - d) Grup düşüncesi
 - e) Sinerji
9. Riskli karar grup içerisinde değerlendirilip tartışıldıkça bireylerin olguya alışkın hale gelmesin ve durumu daha az riskli görerek kabul etme eğilimlerini artırmasını ifade eden aşağıdakilerden hangisidir?
- a) Sorunluluğun dağınık olması
 - b) Aşinalık
 - c) Riskin değerli görülmesi
 - d) Başatlık
 - e) Liderlik etkisi

10. Bir otorite tarafından gelen bir istekle bireyin bir düşünce, davranış ya da tutumu benimsemesi olgusu hangi araştırmayla irdelenmiştir?

- a) Asch
- b) Milgram
- c) Şerif
- d) Taylor
- e) Mayo

Cevap Anahtarı

1.A, 2.B, 3.E, 4.A, 5.D, 6.E, 7.C, 8.D, 9.B, 10.B

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Aydın, O. (2008). "Davranış Üzerine Sosyal Etkiler", Enver Özkalp (Ed.). *Davranış Bilimlerine Giriş*. (ss.261-278). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Greenberg, J., Baron, R.A. (2000). *Behavior in Organizations*. New Jersey:Prentice Hall.
- Huczynski, A., Buchanan, D. (2001). *Organizational Behaviour*. New Jersey:Prentice Hall.
- Martin, J., Fellenz, M. (2010). *Organizational Behaviour&Management*. Hampshire: Cengage Learning.
- Nelson, D.L., Quick, J.C. (2002). *Understanding Organizational Behavior*. Ohio: South-Western Publishing.
- Rollinson, D., Broadfield, A., Edwards, D.J. (1998). *Organisational Behaviour and Analysis*. New Jersey:Prentice Hall..
- Şimşek, Ş., Akgemci, T., Çelik, A. (2003). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*. Konya: Yaşar Ofset.
- Yüksel, Ö. (2006). *Davranış Bilimleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

BAŞVURULABİLECEK DİĞER KAYNAKLAR

- Karau, S.J., Elsaid A.M. (2009). "Individual Differences in Beliefs About Groups". *Group Dynamics*,13/1, ss.1-13.
- Mok, A., Morris, M.W. (2010). "An Upside to Identity Conflict: Resisting Grpthink in Cultural Ingroups". *Journal of Experimental Social Psychology*, 46/6, ss.1114-1117.
- Morrison, E.W., Wheeler-Smith, S.L., Kamdar, D. (2011). "Speaking Up in Groups: A Cross-Level Stdy of Group Voice Climate and Voice". *Journal of Applied Psychology*, 96/1, ss.183-191.
- Rodrigue, K.M., Kennedy, K.M. (2011). "The Cognitive Consequences of Structural Changes to teh Aging Brain", *Handbook of the Psychology of Aging (Seventh Edition)*. Ss.73-91.
- Şerif, M., Şerif C.W. (1996). *Sosyal Psikolojiye Giriş 1-2*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.